

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Jauhola, Marjaana; Jantunen, Jarmo Harri

Title: Queerit kriisit : koronapandemiasta kansanmurhaan, gentrifikaatiosta pakolaisuuteen

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 SQS – Suomen Queer-tutkimuksen Seuran lehti

Rights: CC BY-NC 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Please cite the original version:

Jauhola, M., & Jantunen, J. H. (2024). Queerit kriisit : koronapandemiasta kansanmurhaan, gentrifikaatiosta pakolaisuuteen. SQS : Suomen Queer-tutkimuksen seuran lehti, 18(3), I-VI.
<https://doi.org/10.23980/sqs.154749>

QUEERIT KRIISIT

Koronapandemiasta kansanmurhaan, gentrifikaatiosta pakolaisuudteen

QUEER CRISES

From COVID-19 Pandemic to Genocide, from Gentrification to Exiles

Marjaana Jauhola & Jarmo Harri Jantunen

Ympäristökatastrofit, aseelliset konfliktit sekä terveysriskejä aiheuttavat pandemiat ovat maailmanlaajuisesti moninkertaistuneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Tutkimuksessa katastrofeja ja kriisien vaikutuksia tarkastellaan sosiaalisten, poliittisten ja taloudellisten eriarvoisuuksien kautta: niiden tiedetään vaikuttavan väestöön eri tavoin riippuen esimerkiksi iästä, sosiaaliluokasta, sukupuolesta ja seksuaalisuuden ilmaisusta ja niitä koskevista normeista. Tiedämme, että ympäristökatastrofit ja ilmastonmuutos koskettavat erityisesti globaalin etelän marginalisoituja ihmisiä (Sultana 2024). Globaali verkottuneisuus sekä ihmisten ja maailmantalouden keskinäisriippuvuus puolestaan tarkoittavat, että tulevaisuudessa kriisit koskettavat yhä useammin myös globaalin pohjoisen väestöä, kuten COVID-19-pandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat jo osoittaneet.

Katastrofien ja kriisien kietoutumista yhteen – erityisesti poliittisen väkivallan, konfliktien ja katastrofien yhteydessä – on kutsuttu humanitaarissa avussa monimutkaisiksi hätätilanteiksi (*complex emergencies*), mutta

ilmastokriisin yhteydessä käsitteeksi on alkanut muotoutua monikriisi (*polycrisis*), joka “ei tarkoita vain erilaisten ongelmien luettelointia vaan tilannetta, jossa useat kriisit osuvat samaan hetkeen ja kytkeytyvät yhteen vahvistaen toisiaan” (Lähde 2023). Kriisit kasautuvat ja limittyvät toisiinsa ja koskettavat sosio-ekologisia ja taloudellisia järjestelmiä yhtäaikaisesti ja monipaikkaisesti. Braithwaite ja D’Costa (2018) ovat kuvanneet tätä ilmiötä kaskadiksi (*cascade*), kriisien ja katastrofien ryöpsähdykseksi.

Tämä SQS-lehden teemanumero *Queerit kriisit / Queer crises* herättelee queer-tutkijoita pohtimaan erilaisten katastrofien ja kriisien vaikutuksia sateenkaari-ihmisten elämäntilanteisiin. Samalla se tavoittelee queer-tutkimuksen kontribuution näkyväksi tekemistä katastrofien ja kriisien tutkimuksen kentällä.

The impacts of disasters and crises reinforce hetero- and cis-normative structures in society and further marginalize minorities. In various disasters and crises, such as the recent experience with the COVID-19 pandemic,

SQS
3/2024

I

Johdanto

Marjaana
Jauhola
ja
Jarmo Harri
Jantunen

binary gender and family models are emphasized, and the specific needs of non-cis-heterosexuals are often overlooked. The middle-class nuclear family becomes the norm, and other forms of relationships become difficult to maintain during crises. Numerous studies (e.g. Gorman-Murray et al. 2014; McSherry et al. 2015; Gaillard et al. 2017; Goldsmith et al. 2022) show that in crisis situations, attempts are made to control queer people, and their human rights are not respected. In extreme cases, this can even lead to arbitrariness and violence. Additionally, internal discrimination within marginalized groups can occur during crises when different members of the queer community do not understand each other's needs (e.g. Gorman-Murray et al. 2018). On the other hand, although crises often increase discrimination, they can also strengthen the resilience of minority communities as these communities utilize their previous experiences and networks to survive (e.g. Brown & Westaway 2011; Gorman-Murray et al. 2017). However, the interpretation of resilience can be problematic if it is simplified or if the political and social needs of marginalized groups are ignored.

Käsitteenmäärittelyä ja terminologian vakiinnuttamista

Tämän teemanumeron yhtenä tavoitteena on vakiinnuttaa katastrofi- ja kriisitutkimuksen avainkäsitteistöä ja pohtia termien kääntämisen haasteita. Tämä on tarpeen, sillä suomeksi kirjoitettua tutkimusta on alalta vielä niukalti, eivätkä termit ole siten vakiintuneet. Erityisesti Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa yhteiskunnallisesta katastrofitutkimuksesta on muodostunut oma monitieteinen tieteenalansa (*disaster studies*) tai oma tieteenalan sisäinen suuntautumisensa (esim. *disaster sociology*, *disaster critical geography*, *disaster anthropology*) ja tutkimusta tehdään alan tutkimusinstituuteissa (esim. University College Londonin Riskien ja katastrofien vähentämisen laitos ja sen alla toimiva Sukupuoli ja katastrofit-keskus). Yhteiskuntatieteissä katastrofitutkimus vakiintui omaksi alakseen

1950–1960-luvuilla, kun katastrofit alettiin ymmärtää yhteiskunnallisina ilmiöinä (Meriläinen ym. 2020, 92) teknisen ja luonnontieteellisen painotuksen sijaan.

Suomalaisissa yliopistoissa ja suomalaisten toimesta muualla maailmalla tehty katastrofitutkimus hakee edelleen paikkaansa suomalaisessa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa (Meriläinen ym. 2020, 92). Tutkimusta tehdään yhä edelleen yksittäisten tutkijoiden ja tutkimushankkeiden turvin eri tieteenaloilla kansainvälisestä politiikasta rauhan- ja konfliktitutkimukseen, sosiaalityöstä sukupuolentutkimukseen ja viestintä- ja kielentutkimukseen – kuten teemanumeromme toimittajien ja kirjoittajien taustatkin paljastavat. Pääosin tutkimusta tehdään ja siitä raportoidaan englanniksi, joten alan suomenkielinen käsitteistö on vasta muotoutumassa ja vakiintumassa.

Anglosaksinen yhteiskunnallinen katastrofitutkimus puhuu jo vuosikymmenien rutiinilla katastrofivaaroista (*hazard*), riskeistä (*risk*) ja katastrofeista (*disaster*) tai tuhoisista katastrofeista (*catastrophe*). Kahdella jälkimmäisellä tarkoitetaan tuhoisien ilmiöiden inhimillisiä vaikutuksia (Meriläinen 2020, 180; Meriläinen ym. 2020, 94; ks. myös Mikkonen ym. 2023), ja ne sisältävät moninaiset luonnonilmiöt ja niiden katastrofaaliset inhimilliset vaikutukset sodista nälänhätään, tulvista maanjäristyksiin ja pandemioihin. Tätä silmällä pitäen teemanumeromme kirjoittajakutsussa pyysimme kirjoituksia erimuotoisista katastrofeista johtuvista kriiseistä (*crisis*). Painottaakseen katastrofien yhteiskunnallista luonnetta anglosaksinen tutkijakunta on myös panostanut arkikielessä ja mediassa runsaasti käytetyn käsitteen *luonnonkatastrofi* kritiikkiin – esimerkiksi #NoNaturalDisasters-kampanjalla¹. Tähän kampanjaan on lähtenyt mukaan myös YK:n katastrofiriskien vähentämisen toimisto², joka toteaa:

1 <https://www.nonnaturaldisasters.com/>

2 <https://www.undrr.org/our-impact/campaigns/no-natural-disasters>

A natural hazard, such as a hurricane, earthquake, or flood, only becomes a disaster when it impacts a community that is not adequately protected, and whose population is vulnerable as a result of poverty, exclusion or socially-disadvantage.

There are also disasters that result from natural hazards, like wildfires or desertification, that have a devastating effect on natural resources, laying waste to ecosystems and wildlife habitats. Some of these originate from man-made hazards, like chemical spills or nuclear leaks. This destruction can have serious effects on the communities that co-exist and rely on these resources, causing economic and cultural losses, and ruining lives and livelihoods. Still, those aren't natural disasters.

Näin on myös COVID-19-pandemian osalta. Kuten Eija Meriläinen (2020) lehtiössänsä toteaa, voidaan pandemian – epävirallisesti *korona-pandemian* – aiheuttamaa SARS-CoV-2-virusta pitää *vaarana (risk)*. Vaara on siis potentiaalinen häiriötilan aiheuttaja, ja sen ihmisten elämään ja yhteiskuntaan kohdistuneista toteutuneista vaikutuksista voidaan käyttää termiä *katastrofi (disaster)*, joilla viitataan tuhoisan ilmiön inhimillisiin vaikutuksiin – termiä käytetään mm. Jarmo Harri Jantusen ja Taina Järvenpään COVID-19-pandemiaa käsittelevässä artikkelissa tässä julkaisussa. Tällaiset ihmisten kohtaamat vaikutukset ovat Meriläisen (2020, 180) mukaan pitkälti sosiaalisten rakenteiden ja pitkän aikavälin tuotoksia luonnonvoimien välittömän vaikutuksen sijaan. Jauhola ja Meriläinen (2021) ovatkin väittäneet, että määriteltäessä jokin tapahtuma luonnonkatastrofiksi *luonto*-määriteosan avulla termi vie huomion pois kriisien juurisyistä eli katastrofien epätasa-arvoistavista vaikutuksista ja eriarvoistumisesta.

Mikkonen ja muut (2023, 410) painottavatkin, että kriisien ja katastrofien määrittely on kontekstisidonnaista ja kertoo usein enemmän niiden määrittelijästä kuin varsinaisesta ilmiöstä ja sen vaikutuksista. Esimerkkinä he

käyttävät Eurooppa-keskeistä tapaa kuvata siirtolaisten siirtymistä EU:n alueelle ”pakolaiskriisinä”, jota populistiset poliittiset toimijat lisämäärittelevät hallitsemattomaksi vyöryksi. Katastrofien vaikutusten tutkimus vaatiikin kriittistä silmää määrittelyjen poliittisuudelle ja sille, kuka tai mikä kuvataan kriisin ja katastrofin synnyttäjänä, kenet huomioidaan sen vaikutusten alaisena ja kenen tarpeisiin vastataan katastrofien kohdatessa.

Queer disaster studies in Finland

This current bilingual special issue of the SQS journal *Queerit kriisit – Queer Crises* can be seen as a continuation of both the 2017 Gender, Place & Culture special issue *Sexual and gender minorities in disasters* and the contributions of individual researchers to queer disaster research. The 2017 special issue located queer disaster research specifically in the aftermath of the Indian Ocean earthquake and tsunami (2004) and Hurricane Katrina (2005). What the diverse research of the first two decades has in common is that they were born out of the concern that disaster reduction and recovery (DRR) programs can at worst repeat and worsen discrimination experiences before the disasters for queers.

Finnish research prior to this special issue has focused on challenging the heteronormativity of disaster and post-conflict reconstruction promoting gender equality after the 2004 Indian Ocean earthquake and tsunami, and on forms of queer solidarity in civil society in Indonesia (Jauhola 2010; 2012; 2013) and on the entanglement of populist Islamist sexual politics in the everyday life of queer people in the Aceh peace process in Indonesia (Jauhola 2020). Research has also centered on sexual harassment and intimate partner violence in armed conflicts from the perspective of queer people (Bian et al. 2024; Myrntinen & Schultz 2022; Schultz et al. 2023; Mertens & Myrntinen 2019), on the consideration of SOGI issues in

SQS
3/2024

III

Johdanto

Marjaana
Jauhola
ja
Jarmo Harri
Jantunen

peacebuilding (Daigle & Myrntinen 2018) and homosexuality in Finnish wars (Mustola 2006). In 2024, two doctoral theses have been accepted that deal with the experiences of queers as asylum seekers in Finland (Ali 2024; Söderström 2024), the lecture of one of which will be published in this issue. Due to the pandemic, there has also been a COVID-19 study on the Finnish queer population (Lehtonen 2021; 2022).

Silmäys teksteihin / A glance on the contributions

Julkaisun aloittava Izat el-Amoorin artikkeli käsittelee Israelin ja sen sotilaallisten liittolaisten Gazaan 7. lokakuuta 2023 jälkeen kohdistamia sotatoimia ja kansanmurhan rinnalla käytettyä pinkkipesukampanjaa. El-Amoor analysoi Israelin kampanjan rinnalla queer-palestiinalaisten reaktioita vastapinkkipesuna eli pinkkihavainnointina, kansainvälistä kansanmurhaa vastustavan kansalaisliikkeen osana. Artikkelin media-analyysi paneutuu Israelin pinkkipesuun ja pro-palestiinalaiseen vastapinkkipesuun (pinkkihavainnointiin) – järjestäytymiseen, joka syntyi rajat ylittävästä kansanmurhaa vastustavasta liikkeestä. Analysoituaan näitä kahta yhtäkaa el-Amoor ehdottaa artikkelissaan, että kansainvälisen oikeuden ja kansanmurhatutkimuksen tulisi huomioida palestiinalaisen queer-vapautuksen ja yhteisöllisen palestiinalaisen dekolonisaation irrottamaton yhteys, sekä sisällyttää analyysiinsä queer-näkökulma dokumentoidakseen, analysoidakseen ja selittääkseen epäonnistuminen estää Israelin kansanmurha – ja suojellakseen palestiinalaisia.

In their article, Jarmo Harri Jantunen and Taina Järvenpää focus on the impact of the COVID-19 pandemic on the lives of queer people. The study investigates how individuals' relationship status has influenced their experience of the pandemic. In the analysis based on questionnaire data, respondents are divided into those who are single and those living in a relationship. The study shows that being in a relationship generally helped

people to cope with the pandemic, while the quality of life for singles was significantly reduced due to increased loneliness and resulting emotional distress. The article also highlights the particular problems faced by people in multi-partner relationships and transgender people. Since research shows that mental well-being deteriorates as couple normativity and singlism increase during a pandemic, Jantunen and Järvenpää argue that resilience-building experiences should be increased even before disasters strike. Similarly, further attention should be paid to heteronormative and singlism-producing structures and their dismantling.

Ukrainalaisen Mark Maletskan ja suomalaisen Susi Nousiaisen kirjoittamassa esseessä käsitellään ukrainalaisten transsukupuolisten pakolaisten tilannetta Suomessa. Esseen kirjoittajat tarkastelevat tekijöitä, jotka vaikuttavat sateenkaari-ihmisten päätöksiin muuttaa Suomeen, sekä heidän elämänsä järjestämiseen liittyviä käytännön kysymyksiä. Ensimmäisessä luvussa keskitytään siihen, millä perusteilla ukrainalaiset sateenkaarihenkilöt valitsevat kohdemaansa ja miksi tietyt maat valitaan useammin. Toisessa luvussa Mark kertoo kokemuksistaan Suomeen muuttaneena ukrainalaisena. Kolmannessa luvussa Susi puolestaan tarkastelee Suomea ja pakolaisuutta kohdemaalaisen näkökulmasta ja nostaa esiin ongelmia, joihin hän on kiinnittänyt huomiota Markin Suomeen saapumisen yhteydessä. Kirjoittajat ovat havainneet, että oikean tiedon saanti ja kulttuuristen normien ymmärtäminen on ratkaisevaa sekä ennen Suomeen saapumista että sen jälkeen. Heidän mukaansa intersektionaalisuus on myös olennaisen tärkeä lähestymistapa valmisteltaessa materiaaleja ja palveluita Suomeen saapuville pakolaisille, sillä nykyisessä tiedottamisessa ei yleensä oteta huomioon pakolaisuuden ja vähemmistöön kuulumisen risteyskohdita. Kotoutumisen ja osallisuuden parantamiseksi onkin tärkeää tarjota pakolaisille helposti saatavilla olevaa tietoa ja myös turvallisia tiloja käsitellä sateenkaarielämään liittyviä aiheita.

SQS
3/2024

IV

Introduction

Marjaana
Jauhola
and
Jarmo Harri
Jantunen

Sateenkaarevat henkilöt voivat olla sekä gentrifikaation uhreja että sen synnyttäjiä, kun liike-elämä pyrkii tuotteistamaan queeryyttä. Jonna Tolosen visuaalisessa esseessä tarkastellaan, mitä kaupunkitilat voivat kertoa gentrifikaation etenemisestä ja sen vaikutuksista asukkaiden elämään. Esse perustuu Madridissa Lavapiésin kaupunginosassa vuosina 2017–2024 tehtyyn kenttätööhön. Alue tunnetaan queer-yhteisöstään ja voimistuneesta gentrifikaatiosta; viime vuosikymmenten aikana Madridin asukkaat ovat joutuneet kohtaamaan asumis- ja palvelukustannusten nousun ja muutoksen naapuruston sosiaalisissa rakenteissa juuri gentrifikaation vuoksi. Esseessä tarkastellaan kaupunkitilan erilaisia viestinnän keinoja, kuten tarroja, seinämaalauksia, seinäkirjoituksia sekä myös kadulle jätettyjä roskia. Näiden elementtien avulla Tolonen pääsee kiinni asukkaiden gentrifikaatiokokemuksiin. Hän tarjoaa esseessään kriittisen näkökulman gentrifikaation aiheuttamiin materiaalsiin ja symbolisiin muutoksiin ja pohtii, miten sateenkaarevuus liittyy tähän prosessiin.

Kesällä 2024 Suomi jättäytyi pois Ukrainan jälleenrakennusta tukevasta kansainvälisestä tasa-arvoliittoumasta. Päätöksen taustalla oli kehitys- ja ulkomaankauppaministeri Tavion tekemä päätös. Marjaana Jauhola tekee puheenvuorossaan queer-feministisen analyysin tästä päätöksestä ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen johdon kriisiytymisestä sen jälkeen. Analyysissään Jauhola kytkee päätöksen ja siitä käydyn kiivaan poliittisen keskustelun hallituksen populistiseen leikkauspolitiikkaan. Jauhola osoittaa ulkopoliittikan konsensukseen pyrkivän arvopohjaisen realismin dogmin olevan erityisen käyttökelpoinen populistiselle politiikalle: pinkki- ja valkopesulle, islamofobialle ja rasismille sekä kriitikittömyydelle Ukrainan talousuudistusten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuutta heikentäville vaikutuksille.

Teemanumerossa julkaistava Ali Alin väitöskirjaan perustuva lektio käsittelee ei-heteronormatiivisten maanpaossa olevien henkilöiden matkaa, rajoja ja normeja sekä kuulumisen ja politiikan normeja. Ali pyrkii ymmärtämään

etnografisen tutkimuksen keinoin, miten sateenkaari-ihmisten käsitys kodista ja kuulumisesta muuttuu maanpaon aikana. Tarkastelemalla yhtäältä väliaikaisia queer-yhteisöjä ja toisaalta kohtaamisia viranomaisten ja lain kanssa muodostuu kuva henkilökohtaisen, ruumiillisuuden ja affektien politisoitumisesta – arjesta, josta kumpuaa voimaannuttavan politiikan mahdollisuus. Julkaisussa ilmestyvä Siiri Valjakan sarjakuva on syntynyt Alin ja Valjakan dialogina, ja se liittyy Alin väitöskirjan tematiikkaan.

Lähteet

- Ali, Ali. 2024. "Queer in Exile and Exile in Queer: Journeys for Asylum and Belonging across Borders and Norms." PhD thesis, Faculty of Social Sciences, Doctoral Program of Gender, Culture and Society. Dissertations Universitatis Helsingiensis 43/2024. <http://hdl.handle.net/10138/565658>
- Bian, Junru, Megan Daigle, Sarah Martin & Henri Myrntinen. 2024. "Gender, Race, Sexuality and PSEA." Teoksessa *Sexual Exploitation and Abuse in Peacekeeping and Aid: Critiquing the Past, Plotting the Future*, toimittaneet Elliot Dolan-Evans & Jasmine-Kim Westendorf. Bristol University Press. <https://doi.org/10.56687/9781529238433-016>
- Braithwaite, John & Bina D'Costa. 2018. *Cascades of Violence: War, Crime and Peacebuilding Across South Asia*. Australian National University Press.
- Brown, Katrina & Elizabeth Westaway. 2011. "Agency, Capacity, and Resilience to Environmental Change: Lessons from Human Development, Well-being, and Disasters." *Annual Review of Environment and Resources* 36 (1): 321–342. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-052610-092905>
- Daigle, Megan & Henri Myrntinen 2018. "Bringing diverse sexual orientation and gender identity (SOGI) into peacebuilding policy and practice". *Gender & Development* 26 (1): 103–120. <https://doi.org/10.1080/13552074.2018.1429091>
- Gaillard, Jean-Christophe, Kristinne Sanz, Benigno C. Balgos, Soledad Natalia M. Dalisay, Andrew Gorman-Murray, Fagalu Smith & Vaito'a Toelupe. 2017. "Beyond Men and Women: A Critical Perspective on Gender and Disaster." *Disasters* 41 (3): 429–447. <https://doi.org/10.1111/disa.12209>

- Goldsmith, Leo, Vanessa Raditz & Michael Méndez 2022. "Queer and present danger: understanding the disparate impacts of disasters on LGBTQ+ communities." *Disasters* 46 (4): 946–973. <https://doi.org/10.1111/disa.12509>
- Gorman-Murray, Andrew, Scott McKinnon, Dale Dominey-Howes, Catherine J. Nash & Rillark Bolton. 2018. "Listening and Learning: Giving Voice to Trans Experiences of Disasters." *Gender, Place & Culture* 25 (2): 166–187. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2017.1334632>
- Gorman-Murray, Andrew, Sally Morris, Jessica Keppel, Scott McKinnon & Dale Dominey-Howes. 2017. "Problems and Possibilities on the Margins: LGBT Experiences in the 2011 Queensland Floods." *Gender, Place & Culture* 24 (1): 37–51. <http://dx.doi.org/10.1080/0966369X.2015.1136806>
- Gorman-Murray, Andrew, Scott McKinnon & Dale Dominey-Howes 2014. "Queer Domicide: LGBT Displacement and Home Loss in Natural Disaster Impact, Response, and Recovery." *Home Cultures* 11 (2): 237–61. <https://doi.org/10.2752/175174214X13891916944751>
- Jauhola, Marjaana. 2010. "Building Back Better? – Negotiating Normative Boundaries of Gender Mainstreaming and Post-Tsunami Reconstruction in Nanggroe Aceh Darussalam, Indonesia." *Review of International Studies* 36 (1): 29–50. [10.1017/S0260210509990490](https://doi.org/10.1017/S0260210509990490).
- Jauhola, Marjaana. 2012. "'Natural' Sex Difference? – Negotiating the Meanings of Sex, Gender and Kodrat through Gender Equality Discourse in Aceh, Indonesia." *Intersections: Gender and Sexuality in Asia and the Pacific* 30. <http://intersections.anu.edu.au/issue30/jauhola.htm>
- Jauhola, Marjaana. 2013. *Post-Tsunami Reconstruction in Indonesia: Negotiating Normativity through Gender Mainstreaming Initiatives in Aceh*. Routledge.
- Jauhola, Marjaana. 2020. *Scraps of Hope in Banda Aceh: Gendered Urban Politics of Peace in the Aceh Peace Process*. Helsinki University Press.
- Jauhola, Marjaana & Eija Meriläinen. 2021. "Luonnonkatastrofeista puhuminen vie huomion kriisien juurisyiltä". Vieraskynä. *Helsingin Sanomat* 9.8.2021.
- Lehtonen, Jukka. 2021. "Pääkaupunkiseudun sateenkaariväki koronakriisissä." *Kvartti. Kaupunkitiedon verkkolehti* 05.08.2021. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/paakaupunkiseudun-sateenkaarivaki-koronakriisissa>
- Lehtonen, Jukka. 2022. "Sukupuolivähemmistöt työelämän koronakriisissä." Teoksessa *Henkilöjohtamisen professori Anna-Maija Lämsän juhla kirja*, toimittaneet Suvi Heikkinen & Marjo Siltaoja. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Lähde, Ville. 2023. "Mitä on monikriisi?" *Bios-blogi*. <https://bios.fi/mita-on-monikriisi/>
- McSherry, Alice, Eric Julian Manalastas, J. C. Gaillard & Soledad Natalia Dalisay. 2015. "From Deviant to *Bakla*, Strong to Stronger: Mainstreaming Sexual and Gender Minorities into Disaster Risk Reduction in the Philippines." *Forum for Development Studies* 42 (1): 27–40. <http://dx.doi.org/10.1080/08039410.2014.952330>
- Meriläinen, Eija. 2020. "Katastrofien hallinnointia kaupungistuneilla ja epätasarvoisilla alueilla: resilienssi ja oikeudet." *Alue ja Ympäristö* 49 (2): 179–83. <https://doi.org/10.30663/ay.97447>
- Meriläinen, Eija, Maija Nikkanen, Aleks Räsänen & Antti Silvast. 2020. "Katastrofitutkimuksen käsitteistöä suomeksi ja Suomessa: kimmoisasti vaaroja kohti?", *Alue ja Ympäristö* 49 (2): 92–109. <https://doi.org/10.30663/ay.95614>
- Mertens, Charlotte & Henri Myrntinen. 2019. "'A Real Woman Waits' – Heteronormative Respectability, Neo-Liberal Betterment and Echoes of Coloniality in SGBV Programming in Eastern DR Congo." *Journal of Intervention and Statebuilding* 13 (4): 418–439. <https://doi.org/10.1080/17502977.2019.1610992>
- Mikkonen, Enni, Timo Harrikari, Sanna Hautala, Tuomas Leppiaho, Tarja Pösö & Anna-Riitta Salomäki. 2023. "Sosiaalityö katastrofien parissa – käsitteet, sisältö ja käyttötarve suomalaisessa sosiaalityössä." *Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 31 (4): 408–415. <https://doi.org/10.30668/janus.131149>
- Mustola, Kati. 2006. "Homoseksuaalisuus ja sota: Kahden veteraanin tarinat." teoksessa *Ihminen sodassa: Suomalaisten kokemuksia talvi- ja jatkosodassa*, toimittaneet Tiina Kinnunen & Ville Kivimäki. Gummerus.
- Myrntinen, Henri & Philipp Schulz. 2022. "Broadening the Scope but Reasserting Male Privilege? Potential Patriarchal Pitfalls of Inclusive Approaches to Gender-based Violence." *International Feminist Journal of Politics* 25 (3): 393–413. <https://doi.org/10.1080/14616742.2022.2107555>
- Schulz, Philipp, Heleen Touquet, Henri Myrntinen, Qëndresa Prapashtica, Feride Rushiti, Sebahate Pacolli Krasniqi, Selvi Izeti, Mimoza Salihu, Dafina Arifa, Rrezarta Isma & Fred Ngokomwe. 2023. "How Male Survivors of Wartime Sexual Violence Navigate Silence and Voice 1", teoksessa *The Politics of Silence, Voice and the In-Between: Exploring Gender, Race and Insecurity from the Margins*, toimittaneet Aliya Khalid, Georgina Holmes & Jane L. Parpart. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003349945>
- Sultana, Farhana. 2024. "Urgency, Complexities, and Strategies to Confront Climate Coloniality and Decolonize Pathways for Climate Justice". Teoksessa *Confronting Climate Coloniality: Decolonizing Pathways for Climate Justice*, toimittanut Farhana Sultana. Routledge.
- Söderström, Inka. 2024. *Ulossulkevat rajat: Sosiaalityö ja pakolaistaustaiset queer-ihmiset Suomessa*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 256/2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-84-0041-7>